

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 35 § i lagen om statsandel för kommunal basservice och 17 § i lagen om grundläggande utbildning

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 35 § i lagen om statsandel för kommunal basservice och 17 § i lagen om grundläggande utbildning (RP 163/2024 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Marjaana Larpa, undervisnings- och kulturministeriet
- högskolepraktikant Nuutti Rahikainen, undervisnings- och kulturministeriet
- specialsakkunnig Hanna Salokaarto, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Marjo Vesalainen, undervisnings- och kulturministeriet
- direktör Jarkko Niiranen, Utbildningsstyrelsen
- direktör för grundläggande utbildning Outi Salo, Helsingfors stad
- jurist Minna Antila, Finlands Kommunförbund
- ordförande Anne Onnela, Harjoittelukoulujen rehtorit, Harre ry
- ledande specialsakkunnig Tuomo Laakso, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- verkställande direktör Susanna Niinistö-Sivuranta, Bildningsbranschen rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- finansministeriet
- Jyväskylän universitet
- Finlands specialpedagogiska förbund rf
- Privatskolornas Förbund rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om statsandel för kommunal basservice och lagen om grundläggande utbildning ändras.

Betänkande KuUB 12/2024 rd

Enligt propositionen höjs hemkommunsersättningen till privata anordnare av grundläggande utbildning till 100 procent. Det föreslås att privata anordnare av grundläggande utbildning ska ha lagstadgad skyldighet att ordna särskilt stöd enligt lagen om grundläggande utbildning.

Genom propositionen genomförs den föresats i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering enligt vilken hemkommunsersättningen till privata utbildningsanordnare ska höjas till 100 procent och anordnarnas skyldigheter förenhetligas.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 augusti 2025.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

I enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering föreslås det i propositionen att lagen om statsandel för kommunal basservice ändras så att hemkommunsersättningen för privata anordnare av grundläggande utbildning höjs till 100 procent i stället för nuvarande 94 procent. Samtidigt föreslås en skyldighet för privata anordnare av grundläggande utbildning att ordna särskilt stöd för eleverna. De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 augusti 2025.

Höjningen av hemkommunsersättningens procentandel på det föreslagna sättet ökar enligt propositionen kommunernas utgifter för hemkommunsersättningar. Ändringens årliga kostnad för kommunerna uppskattas till cirka 10,5 miljoner euro och för staten till cirka 0,5 miljoner euro. Kostnaderna 2025 uppgår till cirka 4,3 miljoner euro för kommunerna och 0,2 miljoner euro för staten.

Utskottet anser att propositionen behövs för att förbättra likabehandlingen av utbildningsanordnarna och därmed också av eleverna. Sammantaget anser kulturutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen i propositionen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Höjningen av hemkommunsersättningen och utökandet av skyldigheterna för privata utbildningsanordnare

Hemkommunsersättningen till privata utbildningsanordnare är med stöd av den gällande lagstiftningen mindre än den statliga finansiering som kommunerna får för den grundläggande utbildningen, eftersom de privata utbildningsanordnarnas lagstadgade skyldigheter att ordna utbildning och anknytande uppgifter är mindre än kommunernas. I propositionen föreslås det dels att hemkommunsersättningen till privata utbildningsanordnare höjs, dels att det föreskrivs en skyldighet för de privata utbildningsanordnarna att på samma sätt som kommunerna ordna särskilt stöd för eleverna i enlighet med 17 § 5 mom. i den gällande lagen om grundläggande utbildning. Utskottet anser att förslaget är befogat.

Betänkande KuUB 12/2024 rd

Statliga skolor och universitetens övningsskolor omfattas inte av hemkommunsersättningen och är inte skyldiga att ordna tjänster som gäller särskilt stöd på motsvarande sätt som kommuner och privata anordnare. I sakkunnigyttrandena har det framförts att detta delvis försätter elever som får undervisning av olika utbildningsanordnare i olika ställning med tanke på de skyldigheter som lagstiftningen ställer. Utskottet hänvisar till inkommen utredning och konstaterar att skrivningen i regeringsprogrammet enligt dess ordalydelse gäller endast privata anordnare av grundläggande utbildning. En mer omfattande reform än den valda modellen skulle ha större ekonomiska konsekvenser än den finansiering som reserverats för propositionen. Därför är det inte möjligt att höja hemkommunsersättningen i större utsträckning än vad som föreslagits i detta sammanhang. Det bör noteras att alla elever som behöver särskilt stöd fortfarande har rätt till det, eftersom propositionen inte ändrar kommunernas skyldighet att i sista hand ordna undervisning och särskilt stöd för alla elever som bor i kommunen. Inom kommunens område är det viktigt att se till att eleverna fördelas jämnt mellan skolor med olika huvudmannabakgrund, så att huvudmännens i praktiken har samma ansvar på det sätt som avses i den föreslagna lagen.

Enligt uppgift har statliga skolor och övningsskolor möjlighet att själva besluta om särskilt stöd för sina elever. Statliga skolor och universitetens övningsskolor finansieras förutom med hemkommunsersättning också genom en särskild statlig finansiering som ingår i statsbudgeten. Statliga skolor får finansiering ur statsbudgeten under moment 29.10.01 och övningsskolorna genom universitetens finansiering i enlighet med universitetslagen (558/2009). (*Utskottets förslag till uttalande.*)

Utskottet konstaterar att den föreslagna 35 § i lagen om statsandel för kommunal basservice behöver preciseras för att det ska framgå att den föreslagna höjningen av hemkommunsersättningen inte är avsedd att gälla Europeiska skolan i Helsingfors.

Propositionens förhållande till propositionen om reformen av stödet för lärande

De privata skolornas lagstadgade skyldigheter utökas i samma grad som den höjda hemkommunsersättningen genom en ändring av 17 § 5 mom. i lagen om grundläggande utbildning. Utskottet hänvisar till det som sägs i propositionen (s. 17) och noterar att den har behandlat en annan proposition (RP 114/2024 rd) som lämnats tidigare än den nu aktuella propositionen. I den propositionen föreslås det att bestämmelserna om stöd för elevernas lärande och skolgång i lagen om grundläggande utbildning ändras och att 17 § i lagen om grundläggande utbildning upphävs. Samtidigt föreslås det att en motsvarande bestämmelse tas in i ett nytt 20 f § 2 mom.

Att två propositioner som samtidigt inverkar på varandra är anhängiga medför ett behov av att på de grunder som framgår av detaljmotiveringen ändra propositionens förslag om ändring av 17 § i lagen om grundläggande utbildning. Ändringsförslaget medför också ett behov av att ändra vissa andra bestämmelser i lagförslaget om ändring av lagen om grundläggande utbildning (KuUB 11/2024 rd — RP 114/2024 rd) på det sätt och på de grunder som framgår av detaljmotiveringen.

Konsekvenserna av de nu föreslagna ändringarna i bestämmelserna och hur de fungerar som en del av den samlade lagstiftningen har inte kunnat bedömas i samma utsträckning som i det fall att ändringarna hade genomförts under lagberedningen. Utskottet anser därför att det är viktigt att undervisnings- och kulturministeriet följer och bedömer de föreslagna ändringarna och deras

Betänkande KuUB 12/2024 rd

konsekvenser ur både elevernas och utbildningsanordnarnas synvinkel genast när de börjar genomföras och vidtar behövliga åtgärder för att rätta till eventuella problem.

DETALJMOTIVERING

1. Lagen om ändring av 35 § i lagen om statsandel för kommunal basservice

35 §. Bestämmande av hemkommunersättning. Utskottet föreslår att bestämmelsen preciseras så att den kompletteras med ett omnämnande av Europeiska skolan i Helsingfors, så att det tydligt framgår av bestämmelsen att skolan i fråga omfattas av hemkommunersättningen på 94 procent på samma sätt som andra statliga skolor. Preciseringsen behövs därför att Europeiska skolan i Helsingfors är en statlig skola, men skolans tillstånd att ordna utbildning har till skillnad från andra statliga skolor utfärdats med stöd av den speciallag som gäller skolan i fråga och inte med stöd av 8 § i lagen om grundläggande utbildning.

2. Lagen om ändring av 17 § i lag om grundläggande utbildning

17 §. Särskilt stöd. Av den orsak som nämns i utskottets överväganden är förslaget till ändring av 17 § inte längre aktuellt och utskottet föreslår att det utgår ur lagförslaget. I kulturutskottets betänkande KuUB 11/2024 rd om proposition RP 114/2024 rd föreslås det att motsvarande bestämmelser flyttas till ett nytt 20 f § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning. Utskottet föreslår att det momentet ändras på det sätt som framgår av detaljmotiveringen till den ändringen.

20 c §. Elevspecifika stödåtgärder och ordnande av sådana. (Ny). Utskottet föreslår att det till paragrafen fogas ett nytt 4 mom. där det föreskrivs att statliga skolor och universitetens övningsskolor i enlighet med nuläget är skyldiga att ordna tolknings- och biträdestjänster för sina elever enligt 31 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning på det sätt som föreskrivs i den bestämmelsen. Eftersom det inte föreslås att hemkommunersättningen för statliga skolor och universitetens övningsskolor ska höjas, föreslås det inte någon lagstadgad skyldighet för dem att ordna elevspecifika stödåtgärder. Denna skyldighet har dock de utbildningsanordnare som ålagts skyldigheten i anordnartillståndet.

Till följd av att det ovan avsedda momentet läggs till paragrafen, föreslår kulturutskottet att 4 mom. sådant det lyder i utskottets betänkande KuUB 11/2024 rd blir nytt 5 mom.

20 f § Beslut om stöd. (Ny). Kulturutskottet konstaterar att paragrafens 2 mom. sådant det lyder i utskottets betänkande KuUB 11/2024 rd i huvudsak motsvarar 17 § 5 mom. i den gällande lagen om grundläggande utbildning. Enligt erhållen utredning bör bestämmelsen ändras så att den beaktar att det i den nu aktuella propositionen föreslås att skyldigheten att ordna särskilt stöd utvidgas till privata utbildningsanordnare till följd av att hemkommunersättningen för dessa utbildningsanordnare höjs. Utöver det som sägs ovan föreslår utskottet att bestämmelsen förtydligas så att dess ordalydelse framhäver vem som ansvarar för beslutsfattandet snarare än ansvaret för att ordna stödåtgärder. Genom den föreslagna ändringen motsvarar bestämmelsens ordalydelse bättre dess syfte.

Betänkande KuUB 12/2024 rd

20 h§. Avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen. (Ny). Utskottet föreslår utifrån inkommen utredning att det till 20 h § sådant det lyder i betänkandet KuUB 11/2024 rd fogas ett nytt 5 mom. där det föreskrivs att statliga skolor och universitetens övningsskolor inte är skyldiga att ordna stödåtgärder enligt paragrafen, eftersom det inte har föreslagits att hemkommunsersättningen för dem ska ändras. Med avvikelse från det som sägs ovan är en statlig skola eller en övningsskola vid ett universitet skyldig att ordna nämnda stödåtgärder, om så bestäms i tillståndet att ordna utbildning.

Till följd av att det ovan avsedda momentet läggs till paragrafen, föreslår kulturutskottet att 5 mom. sådant det lyder i utskottets betänkande KuUB 11/2024 rd blir nytt 6 mom.

20 i §. Ordnande av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan. (Ny). Utskottet föreslår att det till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket en privat utbildningsanordnare är skyldig att ordna undervisning enligt paragrafen, om den uppgiften har föreskrivits för utbildningsanordnaren i anordnartillståndet. Utskottet anser det motiverat att utvidgningen av de lagstadgade skyldigheterna för privata utbildningsanordnare inte gäller undervisning som ordnas på grund av sådan funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan. Orsaken till detta är att skyldigheterna till väsentliga delar ska motsvara 17 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning, som föreslås bli ändrat i den nu aktuella propositionen.

31 §. Avgiftsfri undervisning. (Ny). Utskottet föreslår att 1 mom. förtydligas så att skyldigheten att ordna tjänster och hjälpmedel enligt momentet i enlighet med gällande bestämmelser också hör till statliga skolor och universitetens övningsskolor. De tjänster och hjälpmedel som avses i bestämmelsen är avgiftsfria för eleverna.

Ingressen och lagrubriken. Med hänvisning till det som sägs ovan i samband med 17 § och till följd av att nya paragrafer fogas till lagen föreslår utskottet att lagens rubrik och ingress ändras.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 163/2024 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen godkänner ett uttalande. (Utskottets förslag till uttalande)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av 35 § i lagen om statsandel för kommunal basservice

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021) 35 § 5 mom. som följer:

35 §

Bestämmande av hemkommunsersättning

Statliga skolor enligt 8 § i lagen om grundläggande utbildning och övningsskolor enligt 88 § i universitetslagen (558/2009) samt den i lagen om Europeiska skolan i Helsingfors (1463/2007) avsedda Europeiska skolan i Helsingfors får 94 procent av de hemkommunsersättningar som anges i 1—4 mom.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av ~~17 §~~ i lagen om grundläggande utbildning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) 20 f § 2 mom. och 31 § 1 mom., sådana de lyder i lag ____/____, och
fogas till 20 c §, sådan den lyder i lag ____/____, ett nytt 4 mom., varvid det nuvarande 4 mom. blir 5 mom., till 20 h §, sådan den lyder i lag ____/____, ett nytt 5 mom., varvid det nuvarande 5 mom. blir 6 mom., och till 20 i §, sådan den lyder i lag ____/____, ett nytt 3 mom. som följer:

~~17 §~~

Särskilt stöd

~~Om en statlig skola enligt 8 § i denna lag eller en övningsskola enligt 88 § i universitetslagen (558/2009) inte ordnar stöd enligt 1 mom. i denna paragraf, beslutar den kommun där eleven är bosatt på framställning av utbildningsanordnaren om särskilt stöd för eleven.~~

20 c § (Ny)

Elevspecifika stödåtgärder och ordnande av sådana

Statliga skolor enligt 8 § i denna lag och övningsskolor enligt 88 § i universitetslagen (558/2009) är endast skyldiga att ordna sådana till de elevspecifika stödåtgärderna hörande tolknings- och biträdestjänster samt hjälpmedel som ges eleverna med stöd av 31 § 1 mom., om inte något annat bestäms i tillståndet att ordna utbildning. (Nytt 4 mom.)

20 f § (Ny)

Beslut om stöd

Beslut om andra elevspecifika stödåtgärder enligt 20 c § än de som avses i 31 § 1 mom., åtgärder som gäller lärokursen eller målen i läroplanen enligt 20 h § eller undervisning enligt 20 i § ska fattas av elevens boningskommun på framställning av utbildningsanordnaren, om åtgärderna inte ordnas av en statlig skola enligt 8 § i denna lag eller av en övningsskola enligt 88 § i universitets-

Betänkande KuUB 12/2024 rd

lagen. Om någon annan utbildningsanordnare än en kommun eller samkommun inte ordnar undervisning enligt 20 i §, fattas beslut om undervisning enligt den paragrafen av elevens boningskommun på framställning av utbildningsanordnaren. (Nytt 2 mom.)

20 h § (Ny)

Avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen

Statliga skolor enligt 8 § i denna lag och övningsskolor enligt 88 § i universitetslagen (558/2009) är skyldiga att ordna sådana åtgärder enligt denna paragraf som gäller avvikelse från lärokursen eller målen i läroplanen, om så bestäms i tillståndet att ordna utbildning. (Nytt 5 mom.)

20 i § (Ny)

Ordande av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan

Andra utbildningsanordnare än kommuner och samkommuner är skyldiga att ordna undervisning enligt denna paragraf, om så bestäms i tillståndet att ordna utbildning. (Nytt 3 mom.)

31 § (Ny)

Avgiftsfri undervisning

Undervisningen samt läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial som behövs vid undervisningen är avgiftsfria för eleverna. Elever som behöver elevspecifika stödåtgärder har dessutom rätt att avgiftsfritt få sådana tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt tjänster som ordnas med stöd av 39 § vilka är en förutsättning för att de ska kunna delta i undervisningen. Också statliga skolor enligt 8 § i denna lag och övningsskolor enligt 88 § i universitetslagen är skyldiga att ordna dessa tjänster och hjälpmedel.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande KuUB 12/2024 rd

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen utreder och bevakar hur stödet för lärande i fortsättningen genomförs också i alla statliga skolor och övningsskolor.

Helsingfors 4.12.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuula Haatainen sd
vice ordförande Ari Koponen saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Pia Hiltunen sd
medlem Inka Hopsu gröna
medlem Laura Huhtasaari saf
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Milla Lahdenperä saml
medlem Pia Lohikoski vänst
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Nasima Razmyar sd
medlem Sara Seppänen saf
medlem Markku Siponen cent (delvis)
medlem Jaana Strandman saf
medlem Mari-Leena Talvitie saml.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen.